

اثر بخشی آموزش شناختی-رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان دبیرستان های پسرانه شهرستان تیران و کرون در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸

پژمان قاهری^۱، عبدالله شفیع آبادی^۲، ابوالفضل کرمی^۳

محل کارمدریت آموزش و پرورش شهرستان تیران و کرون (کارشناسی مشاوره)

پست الکترونیک: peyman.ghaheri@gmail.com

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی اثر بخشی روش آموزش شناختی-رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان پایه اول دبیرستانهای پسرانه شهرستان تیران و کرون است. فرضیه اصلی پژوهش عبارت است از: آموزش شناختی-رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر است. در فرضیه های فرعی پژوهش فرض شده است که روش مورد نظر بر متغیرهای فرعی انگیزش تحصیلی، یعنی انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی انگیزگی نیز موثر است. برای اجرای پژوهش، ابتدا به روش نمونه گیری خوشه ای یک مرحله ای، یکی از دبیرستانهای پسرانه شهرستان تیران و کرون انتخاب شد. سپس پرسشنامه انگیزش تحصیلی والرند بین همه دانش آموزان پایه اول دبیرستان، که تعداد آنها ۹۰ نفر بود توزیع شد و پایایی آن بدست آمد. پس از آن پرسشنامه ها تصحیح شده و از بین افرادی که انگیزش تحصیلی پایینی داشتند تعداد ۳۰ نفر انتخاب شدند و به طور تصادفی ساده در ۲ گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند. در گروه آزمایش به مدت هشت جلسه ۱/۵ ساعته آموزش شادمانی شناختی رفتاری فوردایس صورت پذیرفت. پس از اتمام جلسات، دو پیگیری (یک هفته و یک ماه) انجام شد. هر دو گروه چهار بار با پرسشنامه انگیزش تحصیلی مورد سنجش قرار گرفتند. (پیش آزمون، پس آزمون، پیگیری اول و پیگیری دوم). بعد از جمع آوری اطلاعات، داده ها با روش آماری تحلیل کوواریانس با برنامه کامپیوتری SPSS16 تحلیل شد و نتایج زیر حاصل شد: فرضیه اصلی در مورد اثر بخشی روش آموزش شناختی رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان در هر سه مرحله پس آزمون، پیگیری اول و پیگیری دوم تایید شد. اثر بخشی روش مورد نظر بر سایر متغیرهای پژوهش یعنی انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی انگیزگی نیز مورد تایید قرار گرفت و این تاثیر تا پیگیری اول و دوم نیز ادامه داشت.

کلید واژه ها: آموزش شناختی رفتاری شادمانی فوردایس، انگیزش تحصیلی، انگیزش درونی، انگیزش بیرونی، بی انگیزگی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی

^۲ استاد عضو هیات علمی دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی

۱- مقدمه

انگیزش، به عنوان نیرویی تعریف می شود که به فرد برانگیختگی، جهت واستقامت می دهد تا به هدف برسد [۱] و یکی از مهمترین مفاهیم روان شناختی است که در آموزش و تعلیم و تربیت کاربرد دارد [۲]. سازه انگیزش تحصیلی در مدرسه به رفتارهایی که به یادگیری و پیشرفت مربوط است اطلاق می شود. انگیزش را می توان نیروی محرک فعالیت های انسان و عامل جهت دهنده او تعریف کرد. همچنین برای توضیح و تبیین تفاوت بین دانش آموزانی که استعداد یکسان برای یادگیری دارند، اما پیشرفت تحصیلی آنها متفاوت است، می توان از این مفهوم استفاده کرد [۳]. نظریه خودمختاری (Self-determination theory) که یکی از نظریه های شناختی انگیزش می باشد، فرض می کند که انسان از آغاز تولد، تمایل ذاتی برای یادگیری و تحریک (stimulation) دارد که با توسط محیط اطراف تشویق و حمایت شده و با بالعکس تشویق و حمایت نمی شود. این نظریه انگیزش را به سه قسمت تقسیم می کند؛ انگیزش درونی؛ که براساس نظریه خودمختاری مبتنی بر نیازهای ذاتی انسان برای شایستگی و خودمختاری است و باعث می شود که انسان مدام در جستجو و تلاش برای غلبه بر چالش بهینه (optimal challenges) باشد. براساس انگیزش درونی، انجام فعالیت و کار به خاطر رضایت درونی به جای نتایج مجزا انجام می پذیرد. وقتی شخصی کاری را با انگیزش درونی آغاز می کند، آن را به خاطر سرگرمی و تفریح یا چالش انگیز بودن انجام می دهد تا اینکه به خاطر تحریکات، فشارها یا پاداشهای بیرونی باشد. در مقابل، انگیزش بیرونی براساس نظریه خودمختاری، بدین معناست که فرد فعالیتی را به خاطر خود عمل انجام ندهد، بلکه به عنوان وسیله ای برای رسیدن به اهداف دیگری، نظیر جوایز و پاداشهای بیرونی انجام دهد. انگیزش بیرونی در تضاد با انگیزش درونی است که اشاره به انجام فعالیتی است که به سادگی و به خاطر لذت از انجام خود فعالیت انجام می شود. براساس نظریه خودمختاری سازه سوم انگیزش، بی انگیزگی می باشد که در آن فرد بین عمل و نتایج عمل ارتباطی نمی بیند و علت رفتارش را نیروهای خارج از کنترل خود می داند [۴]. در هر مرتبه ای از تحصیل؛ مدرسه ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان و حتی دانشگاه، انگیزش دانش آموز برای یادگیری اگر اولین عامل تعیین کننده نباشد، بدون شک یکی از مهمترین عامل ها می باشد. بررسی سازه انگیزش درونی در دانش آموزان جوان، بسیار حائز اهمیت می باشد، زیرا انگیزش درونی در سالهای اولیه مدرسه ممکن است تاثیر عمیقی در آغاز و ادامه موفقیت در مدرسه داشته باشد. دانش آموزانی که بطور درونی بیشتر برانگیخته می شوند، تا بیرونی، در آینده موفق خواهند شد، و دانش آموزانی که برای درگیری در یادگیری برانگیخته نمی شوند، احتمالاً به موفقیت خود علاقمند نیستند [۴].

انگیزش از جمله مفاهیم رایج در مسایل آموزشی است. هنگامی که در سیستم آموزشی مشکلاتی همچون افت تحصیلی رخ دهد، از انگیزه یادگیرنده به عنوان یکی از علل مهم آن یاد می شود و در نظریه های آموزشی نیز، انگیزه یک مفهوم اساسی به شمار می رود [۵]. این که چرا برخی از دانش آموزان مشتاقانه به تکالیف آموزشی روی می آورند و در انجام دادن آن از خود سخت کوشی نشان می دهند، حال آنکه بعضی دیگر اجتناب می کنند و از روی بی علاقه می، به انجام آن مبادرت می ورزند، سوالات انگیزشی هستند که برای یادگیری آموزشی دانش آموزان اشارات مهمی در بر دارند. دانش آموزانی که از انگیزش تحصیلی بالایی برخوردار هستند، در مقایسه با سایر دانش آموزان، نمرات تحصیلی بهتر و موفقیت آموزشی برتری دارند [۶] و به طور کلی نظریه های انگیزش پذیرفته اند که انگیزش تحصیلی بطور مثبت عملکرد دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می دهد [۷].

معلمان همواره شاهد این واقعیت بوده اند دانش آموزانی که از لحاظ توانایی سرآمدند اما به انجام کارها چندان علاقه مند نیستند از کسانی که توانایی کمتری دارند ولی از انگیزه سطح بالایی برای انجام کارها برخوردارند کمتر موفق می شوند. همچنین پژوهشهای متعدد تربیتی نشان داده اند که افزایش جنبه های مثبت عاطفی دانش آموزان به ویژه در رابطه با درس و تحصیل نه تنها بر انگیزش و موفقیت تحصیلی، بلکه بر سلامت روانی آنان نیز تاثیر می گذارد [۸]. بی انگیزگی دانش آموزان،

می تواند به شکست آنها و به دنبال آن، نتیجه نرسیدن تلاشهای معلم، خانواده، مدرسه و جامعه را در پی داشته باشد و به رغم صرف مبالغ بسیاری در آموزش و پرورش، آمار افت تحصیلی و شمار تجدیدشدگان، مردودین و ترک تحصیل کنندگان تعمق بسزایی را می طلبد و در علت یابی آن، انگیزش از سهم بالایی برخوردار است [۹]. نظریه ها و پژوهش های انگیزشی، سازه های را شناسایی و مشخص کرده اند که به پیش بینی این پیامدهای رفتاری کمک می کند. یکی از فاکتورهای که با انگیزش تحصیلی و به تبع آن موفقیت تحصیلی رابطه دارد شادمانی فراگیران در محیط آموزشی است. در مدارس امروز کاهش انگیزه تحصیلی و بی تفاوتی نسبت به درس و مطالعه روز افزون است. شاید علت آن است که فضای تعلیم و تربیت از طراوت و شادابی کافی برخوردار نیست و دانش آموزان محکوم به گذراندن دوره های تحصیلی بدون حضور فعال و خود انگیزته خود هستند. یافته های پژوهشی و بررسی های تجربی نشان داده است که ۸۵ درصد از مواردی که دانش آموزان را به شکست تحصیلی و ناهنجاریهای رفتاری می کشاند، قبل از آنکه جنبه شناختی و هوشی داشته باشد، مربوط به عوامل عاطفی و انگیزشی است. یعنی شدت اضطراب امتحان و فراوانی مشکلات عاطفی موجب کاهش پیشرفت و انگیزه تحصیلی می شود و دانش آموزان بخش عمده ای از انرژی روانی خود را صرف چگونگی پاسخ دهی به این نیازها و مواجهه با این مشکلات می کنند [۱۰]. اسپین وال و همکاران [۱۱]، نیز در تحقیقی پیرامون اثرات شادکامی دریافتند افراد شاد، مهارت هایشان را بخصوص در کاربه صورت اغراق آمیز ارزیابی می کنند و رویدادهای مثبت را بیش از منفی ارزیابی می کنند و در تصمیم گیری برای زندگی بهتر عمل می کنند چرا که آنان از راهبردهای مهمی از قبیل کسب اطلاعات مربوط به حفظ سلامت در مقابل خطر استفاده می کنند. در چنین شرایطی فراهم آوردن محیطی شاداب، فضای دل انگیز و ذهن انگیز و روحیه طربناک مقدمه یادگیری و تلاش برای پیشرفت بالاتر است. زیرا پویایی جریان آموزش با نیاز و سوال و کنجکاوی و شوق به پیشرفت مرتبط است و اگر دانش آموزان در این گونه فضاهای آموزشی و تربیتی قرار بگیرند، بخش عمده ای از آفات کنونی نظام تعلیم و تربیت برطرف می شود. در محیط نشاط انگیز و طرب انگیز است که دانش آموزان سرشار از انرژی، جویای علم و دانش می شوند و به پرسشگری، یادگیری خلاق و انجام فعالیتهای دشوار راغب می شوند.

انگیزش تحصیلی می تواند تحت عواملی چون بهبود شرایط یادگیری، افزایش سطح کیفی و روشهای آموزشی قرار گیرد. در این میان برنامه ای که نارسایی های اکثر برنامه ها را ندارد و بسیار موفقیت آمیز بوده است، برنامه روان شناسی مایکل فوردایس است [۱۲]. این برنامه دارای چهارده اصل است که عبارت است از [۱۳]:

اصل اول: فعال تر بودن و سرگرمی. اصل دوم: گذراندن اوقات بیشتر در اجتماعات و فعالیت های جمعی. اصل سوم: مولد بودن و انجام کارهای سودمند و معنادار. اصل چهارم: برنامه ریزی و سازماندهی بهتر. اصل پنجم: دور کردن نگرانی ها. اصل ششم: کاهش سطح توقعات و آرزوها. اصل هفتم: افزایش تفکر مثبت و خوش بینی. اصل هشتم: زندگی در زمان حال. اصل نهم: پرورش شخصیت سالم. اصل دهم: پرورش شخصیت اجتماعی و برون گرا. اصل یازدهم: خود بودن. اصل دوازدهم: از بین بردن احساسات و مسایل منفی. اصل سیزدهم: ارتباطات نزدیک و صمیمانه. اصل چهاردهم: اولویت و ارزش دادن به شادی. با توجه به مطالب گفته شده هدف از این پژوهش نیز این بود که با استفاده از روش شناختی رفتاری شادمانی فوردایس و آموزش تکنیک های آن و افزایش شادمانی، انگیزش تحصیلی دانش آموزان را افزایش دهد.

۲- فرضیه های پژوهش حاضر به شرح زیر است:

۱-۲ فرضیه اصلی:

آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر است.

۲-۲ فرضیه های فرعی:

- آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش درونی تحصیلی دانش آموزان مؤثر است.
- آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش بیرونی تحصیلی دانش آموزان مؤثر است.
- آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس در بی انگیزگی تحصیلی دانش آموزان مؤثر است.

۳- روش پژوهش:

طرح تحقیق در این پژوهش از نوع نیمه آزمایشی یا پیش آزمون ، پس آزمون با گروه آزمایش و کنترل است .جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان پایه اول دبیرستانهای پسرانه شهرستان تیران و کرون در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ بود .در این پژوهش ،برای تعیین نمونه، ابتدا به روش نمونه گیری خوشه ای یک مرحله ای یک دبیرستان پسرانه انتخاب شد . سپس پرسشنامه انگیزش تحصیلی بین دانش آموزان کلاس اول این دبیرستان که تعداد آنها ۹۰ نفر بود توزیع شد.پس از جمع آوری پرسشنامه ها و نمره گذاری آنها، تعداد ۳۰ نفر از دانش آموزانی که طبق پرسشنامه، انگیزش تحصیلی پایینی داشتند انتخاب شدند و به روش تصادفی ساده در دو گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند.برای اجرای پژوهش ، بعد از نمونه گیری دانش آموزان گروه نمونه در دو گروه آزمایش و گواه جایگزین شدند. مداخله در گروه آزمایش به مدت هشت جلسه یک و نیم ساعته انجام شد.آزمودنیها چهار بار در طی پژوهش ارزیابی شدند:پیش آزمون ،پس آزمون، پیگیری اول و پیگیری دوم بعد از انجام جلسات آموزشی ،دو پیگیری یک هفته و یک ماه انجام شد.

تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی، با استفاده از نرم افزار ۱۶ SPSS صورت گرفته است . در سطح توصیفی با استفاده از مشخصه های آماری نظیر فراوانی و درصد ،انحراف معیار و میانگین ،جولگی و کشیدگی به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شده و در سطح استنباطی نیز از شاخصهای آماری نظیر تحلیل کوواریانس استفاده گردیده است [۱۴].

۴- ابزار پژوهش

در پژوهش حاضر برای جمع آوری اطلاعات ، مقیاس انگیزش تحصیلی والرند و همکاران مورد استفاده قرار گرفت ،که در زیر به توصیف این ابزار پرداخته می شود.

۴-۱ مقیاس انگیزش تحصیلی (AMS)

مقیاس انگیزش تحصیلی ،یک مقیاس مداد- کاغذی است که حاوی ۲۸ ماده و هفت خرده آزمون است ،که آزمودنی بر اساس یک مقیاس هفت درجه ای ،میزان موافقت یا مخالف خود را با هر ماده مشخص می کند. این مقیاس هفت سازه انگیزشی را می سنجد. انگیزش درونی با سه سطح: انگیزش درونی برای فهمیدن، انگیزش درونی برای انجام کار، انگیزش درونی برای تجربه تحریک. انگیزش بیرونی با سه سطح: انگیزش بیرونی برای تنظیم تزییقی، انگیزش بیرونی برای تنظیم همانند سازی شده، انگیزش بیرونی برای تنظیم بیرونی و نهایتاً سازه بی انگیزگی. پایایی مقیاس انگیزش تحصیلی (AMS) در سال ۱۹۸۵ توسط والرند و همکارانش بر اساس نظریه خودمختاری دسی و رایان طراحی و رواسازی شد. این مقیاس توسط ناصر باقری در سال ۱۳۷۹ از متن انگلیسی به فارسی ترجمه و ویرایش شده است و توسط پروین کدیور و جواد کاووسیان [۱۵] هنجاریابی شده است که به شرح زیر می باشد:

ضریب پایایی بدست آمده از طریق آلفای کرونباخ: انگیزه درونی ۰/۷۶، انگیزه بیرونی ۰/۷۱، بی انگیزگی ۰/۶۸.
در پژوهش حاضر نیز برای محاسبه پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید بدین صورت که پایایی کل پرسشنامه ۰/۹۱/۹ بدست آمد و پایایی خرده آزمون های مقیاس نیز به ترتیب: انگیزه درونی ۰/۸۱، انگیزش بیرونی ۰/۸۸ و بی انگیزگی ۰/۸۴، محاسبه گردید.

در ضمن پایایی پرسشنامه در آزمون های گروه نمونه پژوهش نیز به شرح زیر می باشد:
پیش آزمون گروه آزمایش ۰/۷۲/۵، پس آزمون گروه آزمایش ۰/۶۹، پیگیری اول گروه آزمایش ۰/۷۹/۸، پیگیری دوم گروه آزمایش ۰/۸۶/۸، پیش آزمون گروه گواه ۰/۷۳/۴، پس آزمون گروه گواه ۰/۹۱/۴، پیگیری اول گروه گواه ۰/۸۵، پیگیری دوم گروه گواه ۰/۸۹.

۲-۴ روایی پرسشنامه

جهت تعیین روایی پرسشنامه از روش تحلیل عاملی اکتشافی توسط پروین کدیور و جواد کاووسیان استفاده گردیده است که دارای روایی قابل قبول می باشد [۱۵].

۵- یافته های پژوهش

فرضیه کل: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر است.

جدول ۱: جدول آنالیز واریانس فرضیه کل

منبع تغییر	sig	درجه آزادی	میانگین بیش آزمون	میانگین پس آزمون	میانگین پیگیری اول	میانگین پیگیری دوم
گروه	۰/۰۴۶	۱	۱۴۲/۶۷	۱۵۰/۲۷	۱۵۴/۳۳	۱۶۵/۴

با توجه به اینکه مقادیر sig برای منبع تغییر از سطح معنی داری ۰/۰۵ کوچکتر است لذا فرض صفر آزمون رد می شود. با اطمینان ۰/۹۵ میتوان گفت آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان تاثیر گذار است. با توجه به میانگین های گزارش شده افزایش نمره کل در گروه آزمایش نشان دهنده تاثیر زیاد دوره آموزشی می باشد. لذا با اطمینان بیشتر از ۰/۹۵ فرضیه محقق قابل تایید است.

فرضیه اول: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش درونی تحصیلی دانش آموزان موثر است.

جدول ۲-۴: جدول آنالیز واریانس فرضیه اول

منبع تغییر	sig	درجه آزادی	میانگین بیش آزمون	میانگین پس آزمون	میانگین پیگیری اول	میانگین پیگیری دوم
گروه	۰/۰۴۲	۱	۶۵	۶۷	۷۰/۲۶	۷۲/۷۳

اولین همایش ملی مشاوره و راهنمایی

دهم آذر ۱۳۸۹

The First National Conference on Conseling and Guidance



واحد خبثی شهر

منتشر شده توسط سایت
دکتر عبدالله شایع احمدی
www.dokt-ashafabadi.ir

با توجه به اینکه مقادیر sig برای منبع تغییر از سطح معنی داری ۰/۰۵ کوچکتر است لذا فرض صفر آزمون رد می شود. با اطمینان ۰/۹۵ می توان گفت آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش درونی دانش آموزان تاثیر گذار است. با توجه به میانگین های گزارش شده افزایش انگیزش درونی در گروه آزمایش نشان دهنده تاثیر زیاد دوره آموزشی می باشد. لذا با اطمینان بیشتر از ۰/۹۵ فرضیه محقق قابل تایید است. (تاثیر متقابل گروه در پیگیری در سطح ۰/۱ معنی دار است).

فرضیه دوم: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش بیرونی تحصیلی دانش آموزان موثر است.

جدول ۲-۴: جدول آنالیز واریانس فرضیه دوم

منبع تغییر	sig	درجه آزادی	میانگین پیش آزمون	میانگین پس آزمون	میانگین پیگیری اول	میانگین پیگیری دوم
گروه	۰/۰۴	۱	۶۶/۴۶	۷۱/۳۳	۷۴/۰۶	۷۷

با توجه به اینکه مقادیر sig برای منبع تغییر از سطح معنی داری ۰/۰۵ کوچکتر است لذا فرض صفر آزمون رد می شود. با اطمینان ۰/۹۵ میتوان گفت آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش بیرونی دانش آموزان تاثیر گذار است. با توجه به میانگینهای گزارش شده افزایش انگیزش بیرونی در گروه آزمایش نشان دهنده تاثیر زیاد دوره آموزشی می باشد. لذا با اطمینان بیشتر از ۰/۹۵ فرضیه محقق قابل تایید است.

فرضیه سوم: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر بی انگیزگی تحصیلی دانش آموزان موثر است.

جدول ۴-۴: جدول آنالیز واریانس فرضیه سوم

منبع تغییر	sig	درجه آزادی	میانگین پیش آزمون	میانگین پس آزمون	میانگین پیگیری اول	میانگین پیگیری دوم
گروه	۰/۰۲۶	۱	۱۱/۲	۱۱/۷	۱۰	۹/۳۳

با توجه به اینکه مقادیر sig برای منبع تغییر از سطح معنی داری ۰/۰۵ کوچکتر است لذا فرض صفر آزمون رد می شود. با اطمینان ۰/۹۵ میتوان گفت آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر کاهش بی انگیزگی دانش آموزان تاثیر گذار بوده است. با توجه به میانگینهای گزارش شده کاهش بی انگیزگی در گروه آزمایش نشان دهنده تاثیر دوره آموزشی می باشد. لذا با اطمینان بیشتر از ۰/۹۵ فرضیه محقق قابل تایید است.

۶- سایر یافته های پژوهش:

منبع تغییر گروه	Sig	درجه آزادی	میانگین پیش آزمون	میانگین پس آزمون
انگیزش درونی برای فهمیدن	۰/۰۴۷	۱	۲۳/۰۶	۲۴/۴۶
انگیزش درونی برای انجام کار	۰/۰۰۲	۱	۲۱/۱۱	۲۰/۰۴
انگیزش درونی برای تجربه تحریک	۰/۰۰۲	۱	۲۰/۸۶	۲۱/۱۱
انگیزش بیرونی برای تنظیم همانند سازی	۰/۰۰۲	۱	۲۲/۸۶	۲۴/۰۳
انگیزش بیرونی برای تنظیم تزیینی	۰/۰۰۴	۱	۱۳/۱۶	۱۶/۰۶
انگیزش بیرونی برای تنظیم بیرونی	۰/۰۰۴	۱	۱۷/۴۶	۱۸/۰۴

با توجه به اینکه مقادیر Sig برای منبع تغییر در گروه از سطح معنی داری ۰/۰۵ در فرضیات ذکر شده کوچکتر است لذا فرض صفر آزمون رد می شود. با اطمینان ۰/۹۵ میتوان گفت آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش درونی برای فهمیدن، انگیزش درونی برای انجام کار، انگیزش درونی برای تجربه تحریک، انگیزش بیرونی برای تنظیم همانند سازی شده، انگیزش بیرونی برای تنظیم تزیینی و انگیزش بیرونی برای تنظیم بیرونی دانش آموزان تاثیر گذار می باشد. باتوجه به میانگین های گزارش شده افزایش انگیزش درونی و بیرونی در گروه آزمایش نشان دهنده تاثیر زیاد دوره آموزشی می باشد لذا با اطمینان بیشتر از ۰/۹۵ فرضیات محقق قابل تایید است.

۷- بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی پژوهش: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر است.

یافته های مربوط به فرضیه اصلی به شرح زیر است:

با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش، فرضیه فوق در هر سه مرحله پس آزمون، پیگیری اول و پیگیری دوم تایید شد. یعنی روش آموزشی شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر افزایش انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است و با اطمینان بیشتر از ۰/۹۵ نشان می دهد که این روش، انگیزش تحصیلی را در گروه آزمایش نسبت به گروه گواه افزایش داده است.

انگیزه پیشرفت تحصیلی می تواند تحت عواملی چون بهبود شرایط یادگیری، افزایش سطح کیفی و روشهای آموزشی قرار گیرد. مثلا برنامه های لوینسون (Lewinsohn) و گوتلیب (Gotlib) (۱۹۹۵) فوا (Fova) و همکاران (۱۹۹۸) لیچر (Lichter) و همکاران (۱۹۹۸) و فوردایس (Fordayce) (۱۹۷۷). در این میان برنامه ای که نارسایی های اکثر برنامه ها را ندارد و بسیار موفقیت آمیز بوده است، برنامه روان شناسی مایکل فوردایس است [۱۲]. که در این پژوهش نیز اثر بخشی این روش بر انگیزش تحصیلی مورد تایید قرار گرفت.

در مورد اثر بخشی روش مورد نظر، فوردایس (۱۹۸۳) با اجرای آموزش شادمانی بر روی افراد شرکت کننده نشان داد، میزان شادی افراد ۷۸٪ افزایش یافته و شادکامی ۷۳٪ آنان به میزان بسیار زیادی افزایش یافته و ۷۸٪ آنان با این برنامه در پایان دادن به ناراحتی ها، کنار آمدن با مشکلات و از بین بردن روحیه افسرده موفق بوده اند. نتایج این پژوهش با مطالعه حاضر پیرامون اثر بخشی روش آموزشی همسو می باشد.

شاهیده [۱۲] طی انجام پژوهشی، آموزش روش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس را در افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان موثر دانست و به این نتیجه رسید که این روش بر افزایش انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است. که نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش حاضر همسو می باشد.

به عقیده نگارنده آموزش اصول فوردایس به صورت گروهی و انجام تکالیفی مانند شرکت در فعالیت های فوق برنامه مدرسه، برنامه ریزی جمعی برای انجام فعالیت ها، دریافت تشویق و تقویت از جانب اعضاء گروه، احساس مثبت و مفید بودن و مورد علاقه قرار گرفتن از طرف کادر مدرسه و دوستان، انجام کارهای خلاق و نو و... نقش بسیاری در ایجاد انگیزش تحصیلی دانش آموزان داشته است.

فرضیه فرعی اول: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش درونی تحصیلی دانش آموزان موثر است.

با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش، فرضیه فوق در هر سه مرحله پس از آزمون، پیگیری اول و پیگیری دوم تایید شد. یعنی روش مورد نظر بر افزایش انگیزش درونی تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است.

انگیزش درونی به معنای انجام عمل به علت علاقه یا لذت ذاتی از آن است. انگیزش درونی تحصیلی یکی از مهمترین خرده آزمونهای مقیاس انگیزش تحصیلی می باشد که در این پژوهش با اجرای روش شناختی رفتاری شادمانی فوردایس افزایش پیدا کرده است.

به عقیده نگارنده، در این پژوهش کار بر روی فاکتورهایی مانند خوش بینی، دور کردن نگرانی، مولد بودن و انجام کارهای پر معنا، خود بودن و از بین بردن احساسات منفی به نوعی منجر به رضایت درونی برای انجام فعالیتها می شود که به تبع انگیزه درونی برای تحصیل را نیز افزایش داده است.

کلرو هاو کینز [۱۶] نیز طی پژوهشی روابط بین فردی را بر انگیزش درونی تحصیلی موثر دانسته اند. به عقیده نگارنده نتایج این پژوهش با طرح حاضر همسو می باشد. زیرا آموزش فاکتورهای شادمانی فوردایس، مانند ارتباطات نزدیک و صمیمانه و گذراندن اوقات بیشتر در اجتماعات و فعالیتهای جمعی، منجر به افزایش انگیزش درونی تحصیلی شده است.

در مورد این فرضیه، پژوهشی که در آن دقیقاً از روش خاص این پژوهش یعنی شیوه شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس استفاده شده باشد یافت نشد.

فرضیه فرعی دوم: آموزش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس بر انگیزش بیرونی تحصیلی دانش آموزان موثر است.

با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش، فرضیه فوق در هر سه مرحله پس از آزمون پیگیری اول و پیگیری دوم، تایید شد. یعنی روش مورد نظر بر افزایش انگیزش بیرونی تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است.



اولین همایش ملی

مشاوره و راهنمایی

دهم آذر ۱۳۸۹

The First National Conference on Conseling and Guidance



واحد خمینی شهر

انگیزش بیرونی، بی‌گیری فعالیت، همراه با احساس تکلیف در به پایان رساندن آن، فقط به خاطر انجام تکلیف یا بدست آوردن پاداش است [۹]. در بسیاری از فعالیتهای درسی و خصوصاً مواد آموزشی که از جاذبه خاصی برخوردار نیستند، نقش محرک‌ها های بیرونی در ایجاد انگیزش از اهمیت خاصی برخوردار است [۷].

اسپالدینگ [۱۷] معتقد است رفتار افرادی که از انگیزش بیرونی برخوردارند، از بیرون هدایت می‌شود و وقایع بیرونی و افراد دیگر، در رفتار و تصمیم‌گیریهای فرد نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند.

به عقیده نگارنده در این پژوهش با توجه به نظر اسپالدینگ، قرار گرفتن در گروه، تاثیر افراد دیگر گروه، بازخوردها و دریافت تقویمتهای مثبت از جانب اعضای گروه پس از انجام تکالیف در افزایش انگیزش بیرونی موثر بوده است. که یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج اسپالدینگ هماهنگ می‌باشد.

در مورد این فرضیه، پژوهشی که در آن دقیقاروش شناختی - رفتاری شادمانی‌فوردایس به طور خاص برای افزایش انگیزش بیرونی تحصیلی مورد استفاده قرار گرفته باشد، یافت نشد.

فرضیه فرعی سوم: آموزش شناختی-رفتاری شادمانی‌فوردایس در بی انگیزگی تحصیلی دانش آموزان موثر است.

این فرضیه در هر سه مرحله پس از آزمون، پیگیری اول و پیگیری دوم تایید شد. یعنی روش آموزشی شناختی - رفتاری شادمانی‌فوردایس بر بی انگیزگی تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است.

بی انگیزگی یکی از خرده مقیاسهای آزمون انگیزش تحصیلی می‌باشد. افراد بی انگیزه، بین رفتار خود و اتفاقات مدرسه ای هیچ رابطه ای تشخیص نمی‌دهند و هیچ تلاشی نمی‌کنند. به عقیده نگارنده در این پژوهش، با آموزش چهارده اصل فوردایس به دانش آموزان و انجام تکالیف مربوط به آن و ارائه بازخورد مثبت جهت انجام تکالیف، دانش آموزان به رابطه بین رفتار خود و اتفاقات گروه و مدرسه پی برده و همین امر موجب کاهش بی انگیزگی در آنها می‌شود. مخصوصاً آموزش اصولی مانند برنامه ریزی و سازماندهی بهتر، مولد بودن و انجام کارهای سودمند و معنا دار و فعال تر بودن به ایجاد رابطه بین رفتار و اتفاقات پیش آمده کمک کرد.

کدیور و همکاران (۱۳۸۴) نیز طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که نگرش دانش آموز به مدرسه و ادامه تحصیل و تعامل با همسالان در پیش بینی بی انگیزگی تحصیلی دانش آموزان تعیین کننده بوده اند. نتایج این پژوهش با پژوهش حاضر همسو می‌باشد، زیرا تعامل با همسالان در گروه و ارتباط با آنها و تاثیر گرفتن از آنها، بر بی انگیزگی دانش آموزان تاثیر گذاشته و پس از جلسات آموزشی، تغییر نگرش همسالان نسبت به مدرسه باعث کاهش بی انگیزگی آنها شده است [۱۵].

۸- پیشنهادها:

- ۱- به نظر می‌رسد روش شناختی - رفتاری شادکامی فوردایس بر افزایش انگیزش تحصیلی دانش آموزان موثر بوده است. بنابراین می‌توان در مدارس از این روش برای پیشبرد مقاصد آموزشی مانند انگیزه تحصیلی استفاده کرد.
- ۲- با توجه به اهمیت شادی در کلاس درس و مدرسه باید اولویت و اهمیت دادن به شادی یکی از هدفهای مهم در نظام آموزشی قرار گیرد و برنامه ریزیهای جهت افزایش آن به صورت طرح های جامع صورت پذیرد.
- ۳- در کتاب مهارتهای زندگی دانش آموزان، بخشی به آموزش شادی و روشهای افزایش آن اختصاص یافته و دانش آموزان با مفهوم شادی و نقش مهم آن، در تمامی مراحل زندگی آشنا شوند.

اولین همایش ملی مشاوره و راهنمایی دهم آذر ۱۳۸۹

The First National Conference on Counseling and Guidance



- ۴- در جلسات و آموزشهای ضمن خدمت دبیران به توجه آنان در خصوص شادی در کلاس درس و نقش آن در یادگیری و یادگیری دانش آموزان پرداخته شده و آموزش های لازم در مورد این امر مهم صورت پذیرد.
- ۵- در جلسات آموزش خانواده به توجه والدین در خصوص اهمیت شادی و ضرورت آن پرداخته و روشهای ایجاد آن در محیط خانه آموزش داده شود.
- ۶- یکی از مهم ترین فاکتورهای تحصیلی، انگیزش تحصیلی می باشد. پیشنهاد می شود با توجه به اثر بخشی روش فوردایس بر انگیزش تحصیلی، مطالعات وسیعتری در این زمینه صورت پذیرد و اثر بخشی آن با سایر روشهای آموزشی مقایسه گردد.
- ۷- در ایران پژوهش های کاربردی برآمده از روش های افزایش انگیزش تحصیلی صورت نگرفته و یا محدود است. پژوهشهای موجود نیز، بیشتر جنبه توصیفی داشته و به بررسی رابطه این متغیرها پرداخته شده است. پیشنهاد می شود پژوهشهای انگیزش تحصیلی، تحقیقات بیشتری صورت پذیرد.
- ۸- در مورد روش شناختی - رفتاری شادمانی فوردایس مطالعات بیشتری انجام پذیرد و اثر بخشی آن با سایر متغیرهای دیگر مانند کاهش اضطراب دانش آموزان، علاقه به جمع، امید و سیررسی شود.

۹- محدودیتها و مشکلات

- ۱- پژوهش حاضر چه در اجرا و چه از نظر علمی دارای محدودیتهایی بوده است. مهمترین محدودیتها عبارتند از:
- ۲- تحقیقات مربوط به مداخله برای افزایش انگیزش تحصیلی بسیار اندک بود. از این رو امکان انگیزش از تجربیات و مقایسه داده های پژوهش های مشابه با هم وجود نداشت.
- ۳- با توجه به اینکه جلسات آموزشی خارج از وقت مدرسه بود هماهنگی جهت تشکیل جلسات با مسئول مربوط بود.